

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 29 . Februar 1947

For snart 1000 Aar siden maatte den islandske stolte stridbare Høvding Erik den Røde forlade Landet paa Grund af Drab. En sejlkyndig Mand var han ogsaa, og et nyt Land fandt han, skønt, med store dybe Fjorde, hvor der groede Græs mellem Stenene, og hvor Laksen sprang i Elvene. Han kaldte Landet Grønland og hentede sin Slægt til Kolonisation.

Erik søgte senere Land mod Vest og fandt »Vinland«, mere end 400 Aar før Columbus.

Klimaændring, Isolation og den deraf følgende Degenerering — samt antagelig Kamp med Eskimoerne — udryddede Kolonien fuldstændigt. Da Hans Egede i Aaret 1721 kom til Grønland for at missionere blandt »Nordboerne«, fandt han kun de overgroede Stendynger, som Musæumsinspektør Vebæk var oppe at udgrave, og som han fortæller os om andet Sted i Bladet.

Billedet her viser Resterne af en Kostald paa Erik den Rødes Gaard »Brattahlid«. (P. Nørlund fot. 1932.)

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hver Maaned
Redigeret af Jørgen Petersen.
Jens A. Petersen, Forretningsfører.

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag fra Kl. 10-13. Tlf. Central 12738.

Alle Breve til Foreningen sendes til Kontoret,
Artikler og andet til Bladet dog til Formanden,
ligesom private Forespørgsler.
Forespørgsler ang. Undersøgelser af enhver Art
bedes rettes til Slægtsgaards-Arkivet.

„Slægtsgaards-Arkivet“.

Adresse: Dansk Folkemindesamling, Kristiansgade 8,
København K.

Leder: Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hofmansen,
Arkivleder P. K. Hofmansen træffes personligt Tirsdag,
Onsdag og Fredag fra Kl. 14-16.

Landsbestyrelsen:

Gdr. Jørgen Petersen, Thorsgaard, Gislinge (Formand).
Gdr. Jens Jensen, Sode pr. Hejsager (Næstformand).
Sognefoged, Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa.
Greve F. C. R. Scheel, Ryegaard pr. Kirke Saaby.
Parcl. Niels Larsen, Veddinge pr. Faarevejle.
Sognefoged, Gdr. Hans Pedersen, Holmegaard, Sanderum
pr. Odense.
Prop. Chr. Lybye, Halborg pr. Skive.
Civilingeniør M. N. Markersen, Rødby.
Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulstedlund pr. Ulsted.
Gdr., Sognefoged Grøntved, Mygind pr. Hjørring.
Gdr. Johs. Grønbeck, Gudhjem, Bornholm.

Foreningens juridiske Konsulent.

Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.

Foreningens Revisor.

Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

Frå Slægtsgaardsarkivet

Paa given Foranledning gøres opmærksom paa, at Slægtsgaardsarkivet ikke ønsker Forudbetaling for de Undersøgelser, som de enkelte Slægtsgaards-ejere ønsker foretaget. Der ønskes kun, at Rekvirenten skriftlig meddeler Arkivet, hvor mange Penge der stilles til Raadighed for Undersøgelsen, og Arkivet skal da udføre Arbejdet for disse og saa hurtigt som muligt pr. Postopkrævning sende Resultatet til Rekvirenten. Hvis Arkivets Udgifter ved Undersøgelsen ikke naar op til det til Raadighed stillede Beløbs Størrelse, betales selvfølgelig kun for det Arbejde, der er udført. Paa den anden Side vil Rekvirenten, hvis Undersøgelsen viser sig særlig frugtbringende, saaledes at det stillede Beløb ikke er tilstrækkeligt til en passende Afrunding af denne, altid faa Meddelelse her fra Arkivet, inden Arbejdet afsluttes.

P. K. Hofmansen.

Verset

*Trods Dumbhed og trods Lavhed,
trods Nid og trods Nag,
Solen rinder dog op
hver eneste Dag -
skinner for de Slette,
som fortjener det ej,
lyser for de Gode
den livs-fare Vej -
lykkelig, hver den som lever.*

Holger Drachmann.
(Vølund Smed).

Møder i Randers Amt

Onsdag den 5. Marts i Randers paa Højskolehjemmet.

Torsdag den 6. Marts paa Løgten Kro.

Fredag den 7. Marts paa Hotel „Mols Bjerge“.

Lørdag den 8. Marts paa Afholdshotellet i Grenaa.

Alle Steder Kl. 14. pr.

Red. J. A. Petersen og Sognefoged N. Slemming kommer til Stede. Det forventes god Tilslutning.

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

Nr. 29

FEBRUAR

1947

VORT ARBEJDE

Paa Bestyrelsesmøder og i Forretningsudvalget har selvsagt ofte været drøftet, hvorledes vi bedst kunde tjene vor Forenings Maal og Medlemmernes Interesser. — Naturligvis, det er jo det, vi er valgte til. — Ikke al Tid har der været fuld Enighed om Tingene, ikke saadan at forstaa, at der har været Strid, det har kun været Maade og Midler, det har drejet sig om, og een Ting var der al Tid Enighed om, nemlig at vi ikke vilde blande os i Dagens partipolitiske Kævl, vi ved, at vort Medlemskontingent er af saa forskellig Indstilling, at det uvægerlig vilde føre til Sammenbrud.

Men en anden Ting var der ogsaa Enighed om, nemlig at vi vilde føre „Slægtsgaardspolitik“. Ogsaa her kunde der opstaa Meningsvekslinger om, hvorledes dette Begreb skulde defineres, og kortest kunde det maaske siges derhen, at vi vil værne og bevare Slægtsejendommene mod Overgreb fra Samfundet.

Paa mange Punkter kan saadanne Overgreb finde Sted. Eksempelvis kan nævnes, at vi har støttet Medlemmer, hvor der ved Ekspropriationer af Jord til „samfundsnyttige eller nødvendige Bygninger eller Anlæg“ akkurat lige saa godt kunde tages Jord andet Steds fra. Dette har drejet sig om Jord til offentlige Bygninger, Flyvepladser o. a., og det er vor Agt stadig at gøre dette.

For nylig har den snart gamle Sag om Ændring i Arvereglerne været behandlet paa Rigsdagen, og vi har haft vor Opmærksomhed henvendt ogsaa paa denne Lovgivning — i denne Forbindelse kunde man jo egentlig godt have hørt om vor Mening ogsaa —, men da det øjensynlig ikke blev til nogen større Forandring, undlod vi at blande os deri paa dette Tidspunkt. Spørgsmaalet er forøvrigt meget vanskeligt og maa ses med samfundsbetonet Overvejelse, dog vil vi med det samme slaa fast, at skal der skaffes Jord til flere Medborgere, og det maa ske, om ikke Byerne til sidst æder os alle op, da henviser vi til, at saa længe ca. 70-80 pCt. af Danmarks Landbrugsejendomme er til Fals for acceptabelt Bud, maa Slægtsejendommene vel være fredede.

Vi ønsker ikke at indtage en Særstilling i Samfundet, det har vi ofte slaaet fast for Offentligheden, og den Dag, det skete, vilde vi sandsynligvis kunne bestille vort Gravsted, men vi ønsker at hævde, at det kulturelle Arbejde, vi gaar ind for — foruden de før nævnte praktiske Problemer —, er af saa stor Værdi for dansk Fremtid, at vi maa behandles med den samme Alvor som den, vi lægger deri, og alene dette kan muligvis vaa visse Omraader give os en Særstilling, netop i Relation til ovenfor nævnte Problemer.

Personlig har jeg ofte sagt, at vi ikke agter at holde igen paa den Udvikling, der stadig sker, vi vil ikke gaa rundt i samme Tøj som vore Bedsteforældre eller Oldeforældre, vi hævder ikke Dogmer eller doktrinære, men vi ved, at skal dansk Kultur bevares for Fremtiden, maa vi slutte Forbindelsen med den Fortid, hvor denne specielle Kultur fandtes, hvor endnu Byernes Paavirkning ikke havde forfladiget denne, hvor den ikke ved dum Efterabning i Sprog, Moral og Livsvaner var ved at blive glemt. Det er ikke den mindst væsentlige af vore Opgaver, at vi tror, at der er en voksende Forstaaelse hos de bedste i vort Samfund for denne.

Andre Opgaver kan melde sig i Fremtiden, og vi vil være lydhøre, men i forannævnte ligger de væsentlige, dem, vi samler os om, og for at gøre vort Arbejde saa fyldestgørende som muligt, maa ethvert Medlem føle sig forpligtet til efter Evne at gøre et Arbejde for disse Tanker. Det er ikke nok at indløse den aarlig tilbagevendende Optræning af Kontingentet, et solidarisk Medansvar baade for Foreningen som for dens Tanker er nødvendige, og vi tror, det er gaaet op for de fleste.

J. P.

PER MUNK I ULSTED

EN LEVNEDSSKILDNING
FRA DET 17. AARHUNDREDE

Ulsted Sogn, Kjær Herred, Aalborg Amt, var — og er tildels endnu delt i Ejerlag — „Ejerlaw“, som det hedder paa Vendelbodialekt —; i saadan et Ejerlag kan der godt være forskellige Navne paa Gaarde og Huse — f. Eks. „Ulstedlund“, „Sønderlund“, der oprindeligt hed „sønden Lunden“.

Her skal kun fortælles lidt om en Gaards Historie, eller rettere endda kun om en enkelt Ejer.

— Peder Christensen Munk er født 1600 og blev 26 Aar gl. Fæster af Halvdelen af Herregaarden Gettrup i Ulsted. — Efter Undersøgelser af Slægten er der næppe Tvivl om, at han stammer fra den adelige Slægt Munk, der førte en „Vinranke“ i sit Skjold til Forskel for Munkerne, der førte „de tre Roser“.

Per Munk blev gift med Karen Jensdotter, Datter af Ridefogden fra Gammel Vraa, og blev — som ovenfor nævnt — Fæster af Halvdelen af Gettrup, indtil han 1650 overtog den anden Halvdel, og var saa Fæster af hele den store Gaard indtil 1670.

Per Munk skildres som en Type paa en vendsselsk Bonde, stejl og stridbar, magtkær, havesyg, mandig og tapper. Han var Venners Ven og Fjenders Fjende, og Tingbøger i Kjær Herred viser, at han havde et Utal af Tingtrætter, blandt andet med den lige saa trættekære Købmand Jens Bang i Aalborg — Jens Bangs Stenhus —, der uden Tvivl var hans værste Fjende; over for ham maatte Per Munk ogsaa bide i Græsset. — En anden Trætte havde han med Ejeren af Kornumgaard ved Brønderslev, Per Galskjøt, og den fik et meget dramatisk Forløb. Per Munk mente at have Gæsteret og Plads paa Kornumgaard, men det bestred Per Galskjøt paa det kraftigste, og derom førtes en lang Tid Trætte uden noget endeligt Resultat. For at fremtvinge en Afgørelse greb Per Munk til det drastiske Forsøg at tiltvinge sig sin formentlige Ret.

I den Anledning udrustede han en Del Ulstedboere og drog i regulær Krigstog til Kornumgaard i Aaret 1640. — Per Galskjøt stod i sin Ladedør, da de vrede Ulstedboere drog ind paa Kornumgaard; da han ikke var forberedt paa saa krigeriske Gæster, forsøgte han sig paa Skrømt med en mindelig Ordning af Sagen, men havde da i al Hemmelighed sendt „Bæl-sen“ (en halv voksen Karl) til Brønderslev efter Hjælp, og da han en Tid efter saa, de mødte

mandstærke op, var hans Forhandlingsvenlighed ogsaa forbi, og saa fik Piben en anden Lyd. — Per Munk med samtlige Ulstedboere maatte skyndsomt trække sig tilbage for Overmagten. — 1659 er han igen i hidsig Klammeri, denne Gang med sin Nabo, Simon Laursen til „Klitgaard“ i Ulsted. Da Striden med ham var paa det højeste, kom der Bud fra Kongen, at nu var Landet i Vaade, og der var Brug for alle Krigsfolk, og de to Naboer enedes da om at stille deres private Krig i Bero, saa længe hele Danmark var i Fare, saa kunde de siden, naar den fælles Fjende var slaaet, fortsætte, hvor de slap.

Samme Aar, den 15.-16. August, omtales Per Munk som en af dem, der var med i Forsvaret for Hals Skanse. Man vil heraf forstaa, at selv om Per Munk elskede Krig og Kamp for egne Interesser, var han ogsaa villig til, som det langt senere hedder — „at lægge alt til Side og gaa i Kampen med“, naar det gjaldt det fælles Hjem Danmark og dets Fremtid.

I Kjær Herreds Tingbøger findes han ofte nævnt som Nævning, og undertiden fungerede han som Herredsfoged. 70 Aar gl. opgav han Fæste paa Gettrup og købte en Gaard i „Ulstedlund“, Matr. 21, der da var en ret stor og god Bondegaard, og her boede han til sin Død 1677. Han efterlod sig fire Børn, 2 Sønner og 2 Døtre. Hans yngste Datter, Hedvig, blev gift med Palle Rasmussen, og de overtog Gaarden og blev Videreførere af den Munkske Slægt, som endnu er meget udbredt paa Egnen. — Den sidste Ejer, der i lige Linie stammer ned fra Per Munk, solgte den gamle Gaard 1941, men ejendommeligt nok hedder den nye Ejer af Ulstedlund Carl Munk, og Muligheden for, at han er af samme Slægt, er højst sandsynlig; meget tyder derpaa, men en nærmere Undersøgelse vil her være nødvendig.

Den gl. Gaard staar endnu med sit smukke Bindingsværk. Stuehuset er opført 1782, Kostald og Lade 1778. Stuehuset er selvsagt en Del omforandret, hvorimod Laden med sit solide Egetømmer endnu staar uforandret i sin Indretning. Nationalmuseets Folk, Arkitekt Engqvist og cand. mag. Holger Rasmussen, foretog for et Par Aar siden en fuldstændig Opmaaling af hele den gamle Gaard.

Da Per Munk ejede Gaarden, var den ca. 100 Tdr. Land, men er nu reduceret til 46.

Thomas B. Thomsen.

Da Kongemagt og Bispestol stredes om Herredømmet paa Bornholm

Nogle Træk af Bornholms og Hammershus' omtumlede Historie i den bevægede Periode, da Danmark var paa Nippet til at blive sejlet i Sænk

Af Lærer *Hans Larsen*, Nexø

Paa Ejnar Munksgaards Forlag udsendes i disse Aar et af de hidtil største historiske Værker vedrørende dansk Historie: „Danmarks Riges Breve“. Værket indeholder en Gengivelse — baade paa Dansk og Latin — af de vigtigste Dokumenter fra Danmarks Middelalder. Det er et Værk, som især hilses velkommen af Lokalhistorikere, som lettes i Arbejdet med at udrede Fortidens undertiden dunkle Foreteelser, de behøver nu ikke længere i saa høj Grad at opstøve de originale Dokumenter i Arkiverne. „Danmarks Riges Breve“ opfylder i saa Henseende et længe næret Ønske hos Lokalhistorikerne.

For kort Tid siden er niende Bind af Værket udkommet. Det behandler kun et Aaremaal paa fire — 1323-27, men gengiver ikke desto mindre over 400 Dokumenter. Dette store Antal skyldes antagelig det danske Riges Tilstand i de nævnte Aar. Det var paa Slutningen af Kristoffer II.s tragiske Regeringstid. Den uduelige Konge havde fortsat sin lige saa ansvarløse Broder Erik Menveds ødsle Pengepolitik med det Resultat, at Danmark var ved at blive sejlet i Sænk.

De Dokumenter, som i „Danmarks Riges Breve“ vedrører Bornholms Historie i Tidsrummet 1323-27, taler deres eget Sprog om, at ogsaa vor Ø berørtes af den begyndende Opløsning af Riget. Saa forvirret forekommer Øens statsretslige Stilling i disse Aar, at Bornholmerne dengang næppe har kunnet holde Rede paa, hvem der var deres rette Herre. Borgen Hammershus var den strategiske Nøgle til Øen, men samme Nøgle laa snart i Kongekronens skørnede Krans, snart paa Lundekirkens Alter og undertiden i en stormægtig Adelsmands private Bukselomme. Bornholm var i disse Aar en Kastebold mellem Middelalderens tre Matadorer: Kongen, Kirken og Stormandsstanden. Konge og Ærkebisp kævledes evindeligt, og

Stormændene hyppede egne Bede, kort sagt en Tid med indrepolitisk Kaos.

Da Ærkebisp Eskil steg til Hvælvings — og Bornholms Skæbne for næsten 400 Aar dermed besegledes

For at forstaa det politiske Pokerspil om Bornholm i de nævnte Aar, er det nødvendigt at gaa tilbage til Aaret 1157, da de tre Prinser, Kongsemner og Fætre, Svend, Knud og Valdemar sloges om Magten. Svend lod dette Aar i Kaadhed den aldersstegne Ærkebiskop Eskil hisse op i en Kurv under Lundekirkens Hvælvinger, hvilket han aldrig skulde have gjort, thi der hang Bornholms Skæbne for kommende 373 Aar — som en Historiker udtrykte det. Da den gamle Mand kom ned, var han saa svimmel og fortaget af Gyngeturen, at han klagede til Paven, som tvang den kongelige Grønskolling til at love Bod og Bedring og give den chokerede Biskop tre Fjerdedele af Bornholm i Erstatning. Men mere vil have mere, siger det gamle Sprog, og i den kommende Tid kikkede Lundekirken graadigt efter den sidste Fjerdepert af Kagen: Rotnæ Herred.

Bornholm blev derved et af Stridens Æbler i den permanente Kamp mellem Kirke og Kongemagt. Ved Bilæggelsen af den hadefulde Strid mellem Erik Menved og Jens Grand gik den første ind paa at afstaa Rotna Herred til Ærkebispesædet som en Slags Erstatning for den Tort og Svie, Jens Grand havde maattet staa igennem under sit ufrivillige Ophold i Søborgs klamme Fængselskælder. Men Konning Erik var en Ræv i Politik, thi Rotna Herred var slet ikke hans Ejendom; hans Fader, den snigmyrdede Erik Glipping, havde i 1277 pantet Herredet bort til Drost *Uffe Nielsen*, hvis Arvinger havde retmæssig Krav paa det. Imidlertid havde Erik Menved ved Forliget i den Grad formildet Pavehoffet med Breve, indeholdende Smiger og hyklerisk Anger, at det let lod sig gøre at stille den nyansatte Ærkebiskop, den vege pavelige Legat Isarn, tilfreds med en hemmelig Klausul om, at Lundekirken skulde faa Vemmshög Herred i Skaane, hvis det skulde gaa saa galt engang, at Uffe Nielsens Arvinger skulde faa Fingre i Rotnæ Herred. (Det gik saa galt — hvorom senere). Kirke og Konge var ved den Lejlighed i forbigaaende Forsoning interesseret i denne Løsning — Kirken, fordi

Bornholm dermed var i dens Eje, og Kongen, fordi det var lettere at forære andres Ejendele bort end egne — at Konge og Kirke var henholdsvis Tyv og Hæler, spillede en mindre Rolle.

Ret længe varede det naturligtvis ikke, før Stridighederne atter blussede op. Efter Isarns Død fik Erik Menved sikret sig en af sine formentlig mest tro Mænd, Esger Jul, i Ærkebispembedet, men samme Straamand skiftede desværre Kulør i samme Øjeblik, han satte sig til Rette i Bispestolen og blev næsten omgaende Kongens harske Modstander. Striden udviklede sig til, at Ærkebiskoppen maatte flygte til Hammershus, hvorfra han, dels ved Kirkens Band, dels ved at pudse egne og svenske Tropper — endda under Anførsel af Kongens kødelige Broder Kristoffer II, søgte at gøre det af med Erik Menved i 1318. Men begge Anslag fejlede. Kong Erik erobrede Lundekirkens Borge i Skaane og truede med Invasion paa Bornholm, saa Esger Jul foretrak at smøre Haser fra sit Tilflugtsted bag Hammershus tykke Mure.

Et Forræderi paa Hammershus

Inden Afrejsen betroede Ærkebiskoppen Hammershus til de tapre Riddere Tule Mus og Peter Magnussen, men disse følte sig næppe hæmmet af Troskabseder, thi da de kort efter saa Kongens stoute Marsk Ludvig Albertsen slaa Lejr klods op ad Hammershus røde Mure, foretrak de at overgive Borgen til denne uden Sværds slag, ja, de nøjedes end ikke med at skaane det ømme Skind, men drak Velkomst, Dus og Broderskab med Kongemarsken. I et Dokument af 24. Maj 1319 ser de to Bangebukse sig nødsaget til „paa samtlige Øens Indbygges Vegne“ at raabe paa Kongens Beskyttelse mod deres fordums Herres afskyeelige og grusomme Lemlæstelser og Mord paa nogle (!)

Midt i hele Redeligheden døde Erik Menved (1319), og hans Broder Kristoffer II besteg Tronen, men da den nyvalgte Konge ikke straks viste sig i Hammervandet, gik kongelig Marsk Ludvig Albertsen rundt i Borgens lune Stuer og hyggede sig, saa han til sidst i den Grad følte

sig hjemme, at han fik Herskernykker og i sit stille Sind fattede Beslutning om ikke at ville tage fra Borgen med det første, skønt baade Ærkebiskop og Kongen lod det lyne over hans alt for stejle Nakke med henholdsvis Bandlysninger og Trusler om Fredløshedsdomme.

End ikke da en nyudnævnt kongelig Marsk ved Navn Peder Vendelbo en skønne Dag i 1324 arriverede med Tropper og Belejringsmaskiner for at underrette ham om, at der dog kunde være Grænser for Kongens Langmodighed, fandt den opsætsige Hovedsmand Situationen for broget, thi han havde ikke saa sarte Nerver som en Tule Mus eller Peter Magnussen, og han ræsonnerede som saa, at Straffeekspeditionen befandt sig uden for Murene og han inden for!

Øl og Sul slap op

Men efter 16 Maaneders Belejring af Hammershus gjorde den selvraadige Stormand dog den kedelige Opdagelse, at Øltønder og Hylder i Kælder og Fadebur var ved at blive tomme, og dette tempererede hans Stædighed saa meget, at han nedlod sig til at love Peder Vendelbo at sænke Borgens Vindebro, hvis denne kunde skaffe et Frit-Lejde-Brev fra Kongens Haand. Dette lod sig tilsyneladende let gøre, thi i et Brev af 26. Aug. 1325, udstedt i Tingsted (Falster), lover Kong Kristoffer, at

„samme omtalte Ludvig og hans Tilhængere paa Hammershus kan, naar han sammen med sine Brødre frit har overdraget Borgen til Hr. Peder Vendelbo, vor Marsk, paa vore Vegne frit nyde alle Ejendele og alt deres Gods paa Borgen“.

Ydermere forsikrer den føjelige Konge, at der

„fremfor alt skal raade Venskab mellem os, vore Børn og Tilhængere for denne Sags Vedkommende . . . og vi skal fremtidig ingenlunde forulempe dem i deres nævnte Gods“

og som Tegn paa et fremtidigt venligt Sindelag lover Kongen den kære Hr. Ludvig Albertsen og hans rette Arvinger 9360 Mark Penge i skaansk Mønt. Topmaalet paa Ludvig Albertsens „diplomatiske“ Triumf er, at Kongen i samme Brev maa love at beskytte ham, „hvis han har paadraget sig Bandlysning for vor Skyld“ (!) — hvilket var ganske overflødig, eftersom Ludvig Albertsen paa det Tidspunkt forlængst havde smyget Bandlysningen af sig ved under Belejringen hemmeligt at have sluttet Forbund med Ærkebiskoppen, som i et tidligere Brev af 26. Juni 1324 løser Ludvig Albertsen

Danebod Højskole - Fynshav (Als)

3 og 4 Mdr.s Sommerskole fra 3. Maj
5 Mdr.s Vinterskole fra 3. November.
Skoleplan sendes.

Frede Terkelsen.

af det Band og Forbud, som Pavens Nuntius, Magister Bernardus, tidligere havde lyst over ham, fordi han i Kong Eriks Tid sammen med Hertug Kristoffer havde været med til at indtage Bornholm.

Disse Begivenheder viser, hvor hjælpeløst den svage Kong Kristoffer stod over for sine Stormænds Narrestreger. Og de viser endnu en Ting: At Hammershus paa den Tid næsten har været uindtagelig. En Stormand bag Hammershus' Murtinder var en haard Nød at knække — i hvert Fald for haard for Kong Kristoffer.

Det følgende Aar viste, at Ludvig Albertsens Rænkespil var uden Ende. Efter Afviklingen af Eventyret paa Hammershus naaede han endnu en Gang at komme i Strid med baade Ærkebisp og Konge; i et Dokument fra 1326 sluttes der nyt Forlig mellem ham og Ærkesædet, og med Hensyn til Kongen, da var han Leder af det Oprørsparti, som jog ham ud af Landet!

Under Kristoffers Landflygtighed valgtes den sønderjyske Hertug Valdemar af Abels Slægt midlertidigt til Konge.

Hertug Valdemar (ikke at forveksle med den senere Valdemar Atterdag) findes sjældent anført i vor Kongerække, skønt han vitteligt var dansk Konge, hyldet paa alle Landsting, i Aarene 1326-30.

Tilsyneladende har Rigets Stormænd, muligvis under Ledelse af Ludvig Albertsen, ved Kongevalget søgt at ordne det bornholmske Spørgsmaal, thi i den unge Konges Haandfæstning af 7. Juni forpligter en af de første Paragraffer Kongen til „efter bedste Evne at arbejde for, at Borgen paa Landet Bornholm, saa vidt det staar til ham, kan vende tilbage til Lunde-kirken“.

Rotnæ Herred for Danehoffets Ret — og senere solgt for 1000 Mark

Paa det Tidspunkt er det, at Jens Uffesen, en Søn af førnævnte Uffe Nielsen, finder Situationen belejlig til at fremsætte sin Families Arvekrav fra 1277 paa Rotnæ Herred. Et Dokument fra 27. August 1326 tyder paa, at Ludvig Albertsen har støttet ham i Kravet.

Sagen kom for en tolv Mands Ret ved Danehoffet i Helsingborg i Oktober 1327. Domsafgørelsen faldt ud til Jens Uffesens Fordel, idet hans Arveret til Rotnæ Herred anerkendtes, Ærkesædet maatte lade sig nøje med de tre andre Herreder, dog skulde Kirken have Vemshøj Herred i Skaane, saaledes som Erik Menved i sin Tid havde afgivet Løfte om.

Danehoffets Afgørelse var en salomonisk Dom. Begge Parter fik, hvad de retmæssigt

havde Krav paa. Imidlertid har Jens Uffesen tilsyneladende været en Mand med et sundt Syn paa Sagen. Han har nemlig forstaaet, at nye Ufredstider let kunde komme igen og skubbe ham eller hans Efterkommere bort fra den Fjerdedel af Bornholm, som Danehoffet havde givet ham tilbage. I Erkendelse heraf fortrak han at sælge Rotnæ Herred til Ærkesædet. Handelen fandt Sted i Malmø allerede 5 Dage efter Danehoffet, og Købesummen var 1000 Mark Penge. Købsbrevet blev skrevet i den unge Konges Nærværelse.

Bornholmerne følte sig snydt!

Saaledes opnaaede Ærkesædet i Lund omsider at faa hele Bornholm i Eje. Sindene faldt til Ro om dette aarelange Stridsspørgsmaal — dog undtaget eet Sted: Hjemme paa Bornholm.

Da den bornholmske Befolkning i Rotnæ Herred hørte om Dommen i Helsingborg, reagerede den. Her havde de i aarevis betalt Sommerstud (en Skat) til Kirken, og saa viste det sig, at de slet ikke havde staaet under Ærkebiskoppen! Ergo var den Skat ulovligt opkrævet og burde betales tilbage — saa meget kunde da Bornholmerne regne ud! De satte d. 24. Oktober 1327 en Protestskrivelse sammen . . . men om de fik betalt Skat tilbage, melder Historien intet om. Sligt lader sig vanskeligt gøre — ogsaa i hine Tider!

Bornholmernes Protest er sidste Scene i dette hæsblæsende politiske Spil fra Middelalderen, da Konge og Bisp og egensindede Stormænd toppedes om Bornholm. Slutresultatet blev altsaa, at hele Øen kom ind under Ærkesædet (indtil 1525), hvilket uden Tvivl var til Held for Øens nærmeste Fremtid, idet den derved undgik at komme i en fremmed Panteherres Hænder, saaledes som Størsteparten af det øvrige Land, hvilket for Bornholms Vedkommende med dens isolerede Beliggenhed in mente kunde have betydet en Fare for Indlemmelse under et Flag, der ikke bar de rød-hvide Farver.

Hans Larsen.

Hvor er du dejlig, som du staar,
med højhvalt Klippebarm,
i Skrud, hvis Fold som Voven gaar,
med Granenaale i dit Haar
og Lyngblomst-Krans om Hals og Arm —
saa rank og rig og varm.

Lucianus Kofod.

Af hans „Bornholms Drape“ 1871.

Med Grønland forbinder mange Mennesker, vel de fleste, Forestillingen om et barskt Polarland, næsten helt dækket af Is og Sne. Unægtelig er langt det meste af denne Jordens største Ø dækket af den uhyre Indlandsis, og kun faa Maaneder af Aaret er normalt helt isfri, selv længst mod Syd. Og dog findes der heroppe et Landbrug, af en særlig Karakter, afpasset efter Landets Naturforhold og de beskudne Muligheder, disse yder. Dette grønlandske Landbrug, og frem for alt dets vigtigste Bestanddel, Faareavl, er fremvokset i de seneste Aartier. Imidlertid har der for adskillige Aarhundreder siden, i Middelalderen, i Grønland eksisteret et Landbrug i langt større Format, end det, der nu findes. Om dette grønlandske Middelalderlandbrug, saaledes som det lader sig belyse gennem de arkæologiske Undersøgelser og enkelte skriftlige Kilder, skal der her søges givet en kort Skildring. I en efterfølgende Artikel vil der blive berettet om vore Dages grønlandske Landbrug.

Kort før Aar 1000, paa Harald Blaataands Tid, udvandrede den islandske Høvding Erik den Røde fra sit Hjemland, efter at være blevet gjort fredløs. Han for over Havet til Grønland, hvor han i de sydvestlige Egne lagde Grunden til Middelalderens Nordboebyggelse, der laa ved »Ved Verdens Ende«, saaledes som det udtrykkes i et gammelt Pavebrev vedrørende Grønland. Antagelig i Løbet af ret kort Tid var alle egnede Steder i de Egne, der i vore Dage udgør Julianehaabs, Frederikshaabs og Godthaabs Distrikter, befolket. Sidstnævnte Omraade kaldte Nordboerne selv Vesterbygden, medens Julianehaabsdistriktet i det væsentlige dækker den gamle Østerbygd, der var Nordboernes Hovedomraade. Her laa Erik den Rødes Gaard, »Brattahlid« og Bispesædet Gardar, og her laa Grønlands to Klostre, de fleste Kirker og største Delen af Gaardene, af hvilke der ialt skal have været ca. 300, hvoraf knapt 200 i Østerbygden.

Gennem omfattende topografisk-arkæologiske Undersøgelser har man efterhaanden naaet at finde Ruinerne af det meste af alt dette, og paa en Del af de vigtigste Lokalteter er der foretaget Udgravninger. Vort Kendskab til Middelalderens Bondesamfund i Grønland er derfor i Dag ingenlunde helt ringe, ja, paa flere Omraader langt fyldigere end vor Viden om samme Emne her i Landet, saaledes særlig m. H. t. selve Bondebygningerne.

Nordboernes Gaarde laa fortrinsvis ved Bunden af dybe Fjorde, i Dalstrøgene mellem disse og ved Indlandets Søer og Elve, sjældnere paa den barske Yderkyst. Egentlig Sletteland findes jo slet ikke i Grønland; men 2-3 Steder findes der dog større og mange Steder mindre Omraader, hvor Terrænet er fladt eller kun lidt kuperet, og hvor de gølge Klipper ikke træder op i Overfladen, men hvor der findes et Jorddække, fortrinsvis bestaaende af Grus og Sand med et i Reglen meget tyndt Muldlag over. Det drejer sig fortrinsvis om Elvaflejringer og gamle, hævede Strandterrasser, og det er her, hvor der er Mulighed for

Bondegaarde paa Grønland

Af Museumsinspektøren

nogen Bevoksning, at vi finder de gamle Nordbogaarde, nu sunket i Ruiner og mer eller mindre dækket af Græs og Pilekrat.

En saadan Nordbogaard bestaar altid af et større eller mindre Antal Huse, spredt i Terrænet, ganske som det helt op til vore Dage har været Tilfældet paa Island. Det er oftest dels en Gruppe Huse, større og mindre, som ligger ret tæt sammen i Kanten af eller midt paa det græsklædte Areal, der har udgjort Gaardens Hjemmemark, Thunet — og som ofte er indhegnet af et lavt Dige — dels enkeltiggende Bygninger længere borte, deraf flere oppe i de omgivende Fjælde. Alt efter Husens Størrelse, Bygemaade, Indretning og Beliggenhed er det i Reglen muligt at fastslaa, hvad de enkelte Bygninger har været benyttet til.

Den støtste Bygning, paa den mest fremtrædende Plads, er næsten altid Boligen. Der findes flere Typer. Ældst og mest enkel er et Hus med kun eet stort Rum, Hallen; dernæst er der Langhuset, med flere Rum paa Række, og en Videreudvikling heraf er Ganghuset, et Komplex med mange Rum, grupperet omkring en Korridor. Endelig har vi den centraliserede Gaard, hvor Bolig, Stalde og Lader indeslutes i een stor Bygning, en interessant Særform, speciel for Grønland; denne Hustype — der er ret sjen — findes fortrinsvis i afsides Egne. Boligen kan næsten altid kendes paa, at der foran den findes store Møddingslag, der fremtræder som en saftiggrøn Tue. Inde i Bolighuset er det i Reglen muligt gennem Rummenes særlige Indretning og de Genstande, der findes i dem, at udskille Stuen og Køkkenet (Ildhuset), undertiden ogsaa Badstuen — der dog ogsaa Forekommer i en Bygning for sig — samt Fadeburet, medens Soveværelset (Skaalen) vanskeligere lader sig erkende.

Udsigt over en Nordbogaard ved en Fjord i Julianehaabs Distrikt (C. L. Vebæk fot. 1939).

land i Middelalderen

nd. mag. C. L. Vebæk

Af Udhusene er det først og fremmest Kostaldene med tilhørende Hølader, der lader sig bestemme. Disse Stalde er nemlig karakteriseret gennem de store, flade Baasesten, der findes i dem, op mod Væggen, ligesom der altid uden om dem findes en tyk Pækning af Græstørv, hvis Opgave har været at gøre Huset lunt. Ved næsten hver eneste blot nogenlunde stor Gaard har man konstateret en eller flere Kostalde. Efter Staldenes Størrelse synes det, som der paa de middelstore Gaarde — i hvert Fald i Østerbygden — har været 10-20 Kreaturer, paa de større Gaarde flere, ja, paa Bispegaarden i Gardar, nu Igaliko, findes endda en Stald med Plads til 75-100 Kreaturer. Det er i Virkeligheden noget af det mest overraskende ved de gamle Nordbogaarde, at Kreaturholdet har været saa stort. I vore Dage findes der i hele Grønland ikke engang saa mange Kreaturer, som der kunde staa i Bispens store Stald. Nu om Stunder er det forbundet med alt for store Vanskeligheder at holde Kreaturer paa Grønland i større Maalestok; navnlig er det svært at fremskaffe de betydelige Kvanta Hø og andet Foder, der skal bruges til Kreaturenes Vinterforplejning. Det ligger derfor nær at spørge, om der ikke i Middelalderen har været bedre Betingelser fra Naturens Side for Kvæghold og Landbrug i det hele taget. Dette synes faktisk at være Tilfældet; men Udforskningen af dette vigtige Spørgsmaal er dog endnu i sin Vorden.

Andre Stalde, der lader sig erkende, er Faare- og Gedestalde. Disse Stalde frembyder ikke ved deres Ydre eller deres indre Indretning noget særligt; men takket være den frose Jord har man i Vesterbygden kunnet identificere dem gennem Tusinder af smaa, sorte »Bønner«, som Dyrene har efterladt i Staldene. Alle Gaardene, selv de mindste og i de mest øde Egne, har utvivlsomt holdt

Geder og Faar; men noget nærmere om Størrelsen af dette Gede- og Faarehold, lader der sig ikke sige.

Svin har Nordboerne ogsaa holdt, og Heste, af islandsk Type. Staldene til disse Dyr er ikke med Sikkerhed konstateret; men i Køkkenmøddingerne findes der en Del Knogler af begge Dyrearter; dog synes ingen af dem at have været talrige.

Foruden disse Bygninger findes spredt forskellige Forræds- og Oplagshuse, Folde og Indhegninger. Ogsaa en fritliggende Badstue kendes, som ovenfor anført, og der er fundet et Par Smedier. Saaledes kun en Gaard meget vel omfatte over en Snes Bygninger, medens 10-15 er det almindelige.

Alle Husene er bygget af Kampesten og Græstørv, Staldene næsten udelukkende af det første Materiale, medens der i Boligen er anvendt meget Græstørv, hvad der har bevirket, at denne sidste i Aarhundredernes Løb næsten helt er sunket sammen og i Reglen er meget vanskelige at undersøge end Staldene. Træ har kun været anvendt til Døre og Vinduer og i Tagkonstruktionerne, det var en sjælden Vare i det næsten helt træløse Grønland.

Der er ingen Tvivl om, at Kreaturerne har spillet den største Rolle for Nordboerne, især paa de større Gaarde. Kærne har man holdt, ikke saa meget for Kødets, som for Mælkens Skyld. Af Mælken fremstillede der Skyr (oplagt Mælk) — en særlig islandsk og grønlandsk Ret — Smør og Ost. Gederne har ogsaa væsetligt været holdt for Mælkens Skyld, medens Faarene har været værdifulde paa Grund af Kødets og Ulden.

Undersøgelserne af Køkkenmøddingerne har vist, at Nordboerne ingenlunde fik Føden alene gennem deres Husdyr; de gik ogsaa paa Jagt, baade til Vands og til Lands, og nedlagde Sæler, Hvalrosser, Hvaler, løbjærne, Harer og alle Slags Fugle. Ogsaa Fiskeri, vel især efter Laks, har spillet en betydelig Rolle for Ernæringen.

Et interessant Spørgsmaal er det, i hvor stor Udstrækning Nordboerne har dyrket Jorden og hvad de har dyrket. Som foran sagt findes der ved Gaardene altid et større eller mindre Areal, der er opdyrket, Thunet, som den Dag i Dag er frodigere end det omgivende Terræn. Her gror Græsset endnu mange Steder kraftigt. Det er sandsynligt, at Nordboerne har indført visse Græsarter, der efterhaanden er blevet akklimatiserede, og temmelig givet har man gennem Gædskning foretaget Udbyttet. Mørhalm vokser der meget af paa de gamle Ruiner; højst sandsynligt har man ogsaa dyrket denne Plante og anvendt dens Frø til Mel. Ogsaa Korn dyrkning har man givet sig af med, omend kun i ringe Omfang. I det norske Skrift »Kongespejlet«, fra ca. 1225 — der har adskillige fortrinlige Oplysninger om Middelalderens Grønland — bemærkes, at der i Grønland »dog findes de Mænd, de ypperste og rigeste, som forsøgsvis prøver at saa«, men »Størstedelen i det Land ved dog ikke, hvad Brød

En Nordbogaard af den centraliserede Type i en afsides Del i Godthaabs Distrikt (Aa. Roussell fot. 1937).

Smedeslægten Friis paa Sejerø

En Afdeling Liveskadroner kom i 1787 til Næstved og blev indkvarteret der. En af Dragonerne hed Jørgen Johansen. Han var født ca. 1733 og gift med Else Gregoriusdatter, der var født ca. 1747. Det var dengang meget almindeligt, at ældre Soldater var gifte og havde deres Koner med.

Jørgen var nu en gammel Soldat, hvorfor han blev ked af Soldaterlivet. Han fik saa sin Afsked og blev Reservevægter i Næstved ca. 1790, og senere blev han Vægter.

I 1801-07 var han Arrestforvarer i Næstved og boede paa Akseltorvet.

I Foraaret 1807 sad der en Fange, Anders Nielsen, i Fængslet i Raadhuskælderen. Han klagede til Jørgen over, at Jernlænken fra hans højre Fod til venstre Haand havde gnavet Hul paa hans Haandled. Uden at foretage nogen Undersøgelse tog Jørgen Lænken af ham.

Da Fangen nu ikke længer var lænket, lykkedes det ham ved Nattetid at slippe ud af Fængselet. Han blev dog snart fanget igen og indsat i Arresten.

9. Novbr. 1807 blev Jørgen Johansen dømt ved Næstved Bytingsret til at miste sin Stilling og til at hensættes i Fængselet paa Vand og Brød i 14 Dage, fordi han uden Tilladelse havde taget Lænken af Arrestanten.

Netop som Dommen blev afsagt, kom hans Kone hen paa Raadhuset og sagde, at hendes Mand i dette Øjeblik var død. Han blev 74 Aar.

Hvornaar Else er død, har jeg endnu ikke kunnet faa Oplysning om. Hendes Fader hed Gregorius og var rimeligvis af sydlandsk Slægt.

De fik to Sønner.

1. Ole Jørgen Jørgensen blev døbt i St. Peders Kirke i Næstved 3. April 1788.

2. Gregorius (senere kaldt Christian) Jørgensen blev født 23. August 1791 og døbt i førnævnte Kirke.

ANDET SLÆGTLED

IIa. Ole Jørgen Jørgensen, født 1788, var ikke hjemme hos Forældrene i 1801; men hans Op-

er, og har aldrig set Brøder. Det er sikkert Byg, man har forsøgt sig med; men kun i gunstige Somre har det kunnet modnes.

Som det vil kunne ses af denne Skildring, var Middelalderens Landbrug i Grønland af et ikke ringe Format, og selv om det set med vore Øjne har været en hård Levevej med mange Afsavn, saa har de gamle Nordboer dog kunnet klare sig ved at føje Jagt og Fiskeri til deres Husdyrhold og en lille Smule Jorddyrkning, og alene det Forhold, at Kolonierne eksisterede i over et halvt Aartusinde viser, at Eksistensmulighederne ikke har været saa helt smaa endda.

C. L. Vebæk.

holdssted kendes ikke. Han lærte Smedehandværket og kom i 1809 som Skarpskytte til Sejerø. En Afdeling Skarpskytter kom nemlig til Sejerø i 1809 for at forsvare Øen mod Englændernes Angreb, og de var der til 1812.

I gamle Dage var der kun een Smed paa Sejerø, og han blev kaldt Sognesmed. Han blev antaget af Bønderne og var en Slags Embedsmand. Han boede altid i Sejerby.

I 1807 døde den gamle Smed Christian Nielsen. Hans Efterfølger var den unge Jørgen Jensen, der stammede fra Gaarden i Sneerup. Han blev imidlertid ked af at være Smed og købte i 1811 Gaarden ved Horskær paa Vester. Man manglede saa en Smed.

Bønderne henvendte sig nu til Ole Jørgen Jørgensen og spurgte ham, om han kunde have Lyst til at blive Smed paa Sejerø; han sagde ja, hvis han kunde blive fri for Militærtjenesten. Han fik saa sin Afsked og blev Sognesmed paa Sejerø ca. 1811.

Sejerøboerne kaldte ham nu Ole „Fri“, fordi han var fritaget for Kristtjenesten. Senere blev „Fri“ forandret til „Friis“. I Begyndelsen syntes han vist ikke om, at man kaldte ham Friis; men som Tiden gik, kom han til at synes godt om dette Navn og kaldte sig Friis.

Han begærede Vielse 10. Decbr. 1813, foreviste Afskedsattest fra Kristtjenesten og blev viet Fastingelavn 1814 i Sejerø Kirke til Cidse Catrine Jensdatter, som var født 1790 som Datter af Gmd. Jens Sørensen og Karen Larsdatter i Sejerby.

Med hende arvede han Halvdelen af hendes Fødegaard i Sejerby, og ca. 1821 overtog han hele Gaarden, da hans Svoger ikke kunde klare sig. Han var tillige Sognesmed til ca. 1847.

Ole Friis var Nabo til Præsten.

Lars Winsløw var Præst paa Sejerø 1829-34. Til at begynde med syntes Ole ikke om Winsløw, mens Cidse Friis godt kunde lide Præstefolkene. Men det varede dog ikke længe, inden Ole og Præsten blev gode Venner. Han lovede nemlig Ole Sognefogedstillingen, idet han ikke kunde lide den daværende Sognefoged, Gdr. Rasmus Pedersen i Sejerby, fordi denne ingen Orden holdt paa Sejerø; især var Winsløw meget imod, at Ungdommen i Vintertiden holdt Dansegilder hos Gaardmændene, saa tidt de vilde.

Winsløw fik saa i 1831 Amtmanden til at afsætte Rasmus Pedersen, og Ole Friis blev udnævnt til Sognefoged til stor Ærgrelse for Sejerøboerne.

Endvidere fik Præsten ordnet det saaledes, at Ungdommen kun maatte holde Dansefest hver 14. Dag, og det skulde forud anmeldes til Friis, naar der skulde være Dans.

Sejerøboerne rettede sig dog ikke efter denne Bestemmelse. Der blev holdt Dansegilde hos Friises Genbo, Gdr. unge Rasmus Pedersen, uden at Friis fik Besked om det.

Om Aftenen gik Friis derhen og forbød Dansen, men ingen brød sig om det. Saa gik han hen til Winsløw og sagde, at skulde han være Foged, vilde han adlydes som saadan. Præsten sagde, at han havde gjort nok.

Friis gik nu atter over til den unge Rasmus Pedersens Gaard og opfordrede Spillemanden til at holde op med at spille, men fik et groft Svar af denne. Friis slog saa til Violinen, saa den faldt knust fra Spillemanden ned paa Gulvet. Man flokkedes nu om Friis, der uhindret slap ud af Stuedøren, som han et Øjeblik holdt lukket, hvorefter han skyndte sig gennem Forstuen ud i Gaarden. En larmende Flok unge fulgte efter ham. Han sagde til dem, at de gjorde klogt i at holde sig i tilbørlig Afstand fra ham, da han forhen havde kunnet tumle en Flok. Da han var stor og stærk, vovede ingen at røre ham, og han forlod Gaarden.

3 Gaardmænd, gl. Rasmus Pedersen, Peder Pedersen og unge Rasmus Pedersen i Sejerby, samt Spillemanden, Gdr. Ole Sørensen i Kongstrup, blev senere idømt en Bøde, fordi de havde haft Dans i deres Gaarde, uden at Friis havde faaet Besked derom.

Friis var en myndig Sognefoged. Han var ogsaa Skolepatron, det vil sige, han førte Tilsyn med Skolen i Sejerby. Han sørgede for, at den blev repareret. Den var nemlig faldefærdig, fordi den ikke var blevet repareret siden dens Opførelse i 1740.

Han døde 7. Novbr. 1857, 69 Aar. Hans Kone døde 19. Januar 1878, 87 Aar.

De fik ingen Børn, men antog en Plejesøn Jørgen Pedersen, som ogsaa blev kaldt Friis. Nogle af hans Efterkommere paa Sejerø kaldes den Dag i Dag Friis.

Ib. Gregorius Jørgensen, født 1791, var hjemme hos Forældrene i 1801 og kaldes da Christian og var 10 Aar ifølge Folketællingen i Næstved. Hvorfor de nu har kaldt ham Christian i Ste-

Anders
Mogensen
Andersen.

Niels Jørgen
Nielsen,
hans Hustru
og Søn.

det for Gregorius, vides ikke, og det kan aldrig opklares; men de maa være blevet ked af det lidt mærkelige Navn Gregorius. — I vore Dage er det heller ikke helt ualmindeligt, at et Barn ønskes kaldet med et andet Navn end dets Døbenavn.

Christian Jørgensen kom i Smedelære og blev Smedesvend. Han kom til Sejerø i Begyndelsen af 1814 efter Anmodning fra Broderen Ole, hvem han hjalp i Smedien, som vistnok oprindelig laa ved Gadebroen i Sejerby. Han blev nu kaldt „Friis“ ligesom Broderen.

Han blev kaldt Christian Gregorius Friis, da han 15. Januar 1815 blev viet til Ane Andersdatter, som var døbt 20. Juli 1783 i Skuldelev i Hornsherred som Datter af Gaardfester Anders Svendsen og Mette Bertelsdatter, og Ane tjente i 1815 hos sin Søster Inger, der var gift med Møller og Kromand Peder Thorsen i Sejerby.

I 1815 eller 1816 forlod Christian Jørgensen Friis Sejerø med Kone og Barn og rejste til Vollerup i Raklev Sogn ved den anden Side af Sejerøbugten. Her var han ogsaa Smed. Da Ole Friis i 1821 overtog hele sin Kones Fødegaard, anmodede han sin Broder Christian om atter at komme til Sejerø, og i Juni 1821 kom han med Kone og 3 Børn til Øen.

Han var saa Smed og Indsidder paa Vester paa Sejerø 1821-24, Hmd. og Smed — han blev aldrig Sognesmed — i Sejerby 1824-61 og døde 10. Septbr. 1861, 70 Aar. — Ane Andersdatter døde 24. Januar 1857, 73 Aar.

DERES BØRN:

1. Jørgen Christiansen blev født 16. Januar 1815 paa Sejerø, Tjenestekar, tjente i en Del Aar hos sin Fætter, Møller Thor Pedersen i Sejerby, opholdt sig som ældre hos sin Søster Mette Margrethe paa Lindehoved og døde ugift der 7. Maj 1895, 80 Aar gammel. Sejerøboerne kaldte ham „Lille Friis“.

2. Anders Christiansen blev født i Vollerup 17. Marts 1817.

3. Jens Christiansen blev født i Vollerup 20. Oktbr. 1819 og døde 31. Oktbr. 1819.

4. Mette Margrethe Christiansdatter blev født i Vollerup 10. Sept. 1820.

5. Dorte Katrine Christiansdatter blev født 5. Oktbr. 1822 paa Sejerø.

6. Ane Dorthea Christiansdatter blev født 19. Juni 1825 og døde 9. Decbr. 1825, ½ Aar.

7. Jens Christiansen blev født 19. Juni 1825 og døde i Tiden mellem 21.-23. Januar (begr. 29. Januar) 1843, 17 Aar. „Han begav sig i Aandsforvirring paa Søen i en Pram 21. Januar og fandtes død i samme 23. Januar af Lodserne paa Odten“. (Kirkebogen).

TREDIE SLÆGTLED

III a. Anders Christiansen, f. 1817, blev viet 19. Novbr. 1847 til Ane Eline Pedersdatter, som var født 7. Decbr. 1824 som Datter af Gmd. Peder Pedersen og Johanne Mogensdatter i Odbogaarden paa Vester.

Han var Sognesmaa i Sejerby 1847-60. I 1861 fik han en Parcel paa ca. 6 Tdr. Land af Odbogaarden. Her blev der bygget et Hus med Smedie. Han døde 1. Maj 1881, 64 Aar.

Hans Enke boede der i nogle Aar; men da alle deres Sønner var rejst til Australien og var Perlefiskere der, besluttede hun at rejse dertil. Hun solgte Ejendommen til sin Broder Søren i Odbogaarden, og Huset blev revet ned. Hun rejste saa sidst i 1880'erne, men kom ikke længere end til England. Herfra vendte hun atter tilbage til Sejerø, uden at man kender Grunden dertil.

Der blev i 1890 bygget et Hus til hende paa en Herskabslod. Det er det første Hus, som blev opført af Cement paa Sejerø. Fremmede Haandværkere støbte det.

DERES BØRN:

1. Ane Johanne Andersen blev født 5. Febr. 1848, viet 5. Febr. 1872 til Jørgen Nielsen, som var født i Ubby 4. Maj 1850. De boede i Nærheden af Kalundborg. Deres Efterkommere bor vel rundt omkring paa Sjælland.

2. Ane Marie Andersen blev født 17. Sept. 1850, forladt Sejerø.

3. Peder Andersen blev født 27. Novbr. 1852, Lærereksamen, Lærer i Nordsjælland, men kunde efter Sigende ikke enes med Skolemyndighederne, rejste til Amerika, paa Sejerø 1901-02, rejste saa til Australien.

4. Dorte Kirstine Andersen blev født 11. Juli 1855 og døde 17. Juli 1855, 6 Dage.

5. Niels Christian Andersen blev født 14. Oktbr. 1856.

6. Jørgen Andersen blev født 7. August 1859 og døde 14. August 1859, 7 Dage.

7. Dorthea Kristine Andersen blev født 8. August 1860, viet 14. Maj 1890 til Jørgen Peder Jensen fra Valløby. Her tog de vistnok Ophold.

8. Anders Mogensen Andersen blev født 5. Marts 1864.

9. Jørgen Jensen Andersen blev født 12. Juli 1866.

10. Petrine Andersen blev født 23. Septbr. 1870.

III b. Mette Margrethe Christiansdatter, født 1820, blev viet 9. August 1854 til Niels Pedersen, som var født 30. Maj 1833 som Søn af Parcelist Peder Nielsen og Ane Kirstine Nielsdatter ved Skagelsebjerg.

Niels Pedersen lærte Smedehaandværket hos sin Svigerfader. Han var tillige Hjulmand og boede i Sejerby 1854-59.

I Maj eller Juni 1859 flyttede de hen i et af dem opført Hus paa en Huslod ved Lindehoved paa Østenden af Sejerø, mindst 2 km fra de nærmeste Naboer i Mastrup. De havde givet 150 Kr. i Indfæstning og gav 20 Kr. i aarlig Leje. Her var han Smed og Hjulmand 1859-96. Han var dygtig til at reparere Vogne. Han blev regnet for en klog Mand og var fingersnild.

I 1896 flyttede de ind i Kongstrup, hvor Niels døde 17. April 1899, 65 Aar. Mette Margrethe, kaldet Grethe, døde hos Sønnen Anders i Kongstrup 19. Oktbr. 1902, 82 Aar.

De fik 3 Sønner, som alle arvede Faderens Klogskab og Snildhed.

1. Christian Peder Nielsen, født 6. April 1855.

2. Niels Jørgen Nielsen, født 4. Marts 1857.

3. Anders Mogensen Nielsen, født 9. April 1859.

III c. Dorte Katrine Christiansdatter, født 1822, blev viet 26. Marts til Jens Peder Thorsen, født 30. Januar 1830 som Søn af Møller Thor Pedersen og Anne Kirstine Jensdatter i Sejerby. Hun var Kusine til hans Fader.

Dorte døde 12. August 1862, 39 Aar.

Jens Peder Thorsen, der blev viet 1. Maj 1868 til Christiane Sørens datter, var Indsieder i Sejerby 1850 og Hmd. ved Vestergærde og paa Skagelsebjerg 1851-1907 og døde 3. Juni 1907, 77 Aar.

DERES BØRN:

1. Peder Christian Thorsen, født 18. Juli 1850, død 3. Sept. 1850.

2. Peder Christian Thorsen, født 28. Oktober 1851, Møllersvend i Sejerby Mølle, for til Søs, Lærereksamen fra Gedved 1875, Lærervirksomhed 1873-81, Student 1883, Magister 1890, Sprogmand, fik aarlig 2000 Kr. paa Finansloven, udgivet „Sprogarten paa Sejrø“ 1894, „Bidrag til nærrejysk Lydlære“ m. m., Dialektforsker, i nogle Aar Udgiver af „Saabys Dansk Retskrivningsordbog“, døde ugift i Horsens 23. August 1920, begravet paa Ballerup Kirkegaard.

3. Ane Lisbeth Thorsen, født 14. Juni 1853, død 30. Novbr. 1865, 12 Aar.

4. Inger Kirstine Thorsen, født 9. Maj 1855, død i 1876 i Fuglede.

5. Mette Malene Thorsen, født 12. Januar 1857, død 28. Juli 1882, 25 Aar.

6. Niels Jørgen Thorsen, født 24. Marts 1859, død 21. Febr. 1861, 1 Aar.

7. Dorte Kathrine Thorsen, født 11. August 1862, boede i mange Aar som Syerske i Slagelse, død ugift der i Juni 1937, 74 Aar.

FJERDE SLÆGTLED

IV a. Christian Peder Nielsen, født 1855, blev viet 22. Novbr. 1878 til Karen Johanne Nielsen, født 10. Febr. 1854 som Datter af Baadfører Niels Peder Nielsen og Karen Nielsdatter i et Parcelsted ved Gaasehøjen.

Han tjente en Del Aar hos sin Faster i Gaarden ved Pedersbjerg. I 1879 blev der bygget et Hus til dem paa en Herskabslod ved Revet. Her var han Arbejdsmand og Indsidder 1879—92, da han fik Skøde paa Huset og 2 halve Herskabslodder (Konnens Arv). Han var saa Hmd. dør 1892—1911 og døde 28. August 1911, 56 Aar. Hun døde 18. Febr. 1913, 59 Aar.

DERES BØRN:

1. Niels Christian Nielsen, født 16. Marts 1879.

2. Karen Nielsen, født 9. Decbr. 1880, død 2. Sept. 1883, 2 Aar.

3. Karen Nielsen, født 19. April 1884.

4. Rasmus Nielsen, født 18. Januar 1887.

5. Kristoffer Nielsen, født 2. Juli 1893.

IV b. Niels Jørgen Nielsen, født 1857, blev viet 22. Decbr. 1891 til Johanne Christiansdatter, født 27. April 1864 som Datter af Hmd. Christian Jensen og Karen Andersdatter i Kongstrup.

Han rejste som Tjenestdreng til Bregninge 10. Juli 1873, lærte senere Hjulmandshaandværket, Hjulmand i Kongstrup 1889—1921 og døde 13. Januar 1921, 63 Aar. — Hun døde 30. Sept. 1933, 69 Aar.

DERES SØN:

Anders Theodor Nielsen, født 24. Februar 1893.

IV c. Anders Mogensen Nielsen, f. 1859, blev viet 5. Decbr. 1884 til Ane Frederikke Christiansdatter, født 30. Januar 1861 som Datter af Hmd. Christian Jensen og Karen Andersdatter i Kongstrup.

Han rejste fra Sejerø til Forsinge 20. April 1874 for at lære Smedehaandværket, Smed i Kongstrup 1884—1941 og døde 4. April 1941, knap 82 Aar. — Hun døde 25. Decbr. 1917, 56 Aar.

DERES BØRN:

1. Kristine Marie Nielsen, født 7. Decbr. 1885.

2. Anna Dorteia Nielsen, født 19. Oktbr. 1887.

3. Karen Margrethe Nielsen, født 7. Marts 1890.

4. Marie Nielsen, født 25. Oktbr. 1891.

5. Nikoline Nielsen, født 4. Marts 1897.

6. Kathrine Nielsen, født 6. Januar 1901.

Kilder: Næstved Raadstuebog 1787—1807, Næstved Tingbog 1807, Næstved St. Peders Kirkebog 1788—91, Næstved Folketælling 1801 og Sejerø Kirkebøger 1813—1901 samt mundtlige Meddelelser. Jeg har villet vise, hvorledes jeg udarbejder en Slægtsbog.

Rasmus Nielsen,
Kommunelærer i Næstved.

Barndomserindringer fra Thy

Fra Livet paa Dovergaard i forrige Aarhundrede

Fhv. Forstander for Ødum Landbrugsskole, I. Povlsen Nyboe, som i Fjor døde i Odder, var født i Dover 1858. Ved sin Død efterlod han sig et ufuldent Manuskript, bl. a. omhandlende sin Barndom i Thy. Hans Barnebarn Dr. oecon. P. Nyboe Andersen, har foreløbig ladet Manuskriptet renskrive, og heraf gengiver vi et Uddrag:

Da Dovergaard deltes

Til Dovergaard hørte i Morfaders Tid et Jordtilliggende paa 150 Tdr. Land. I 1857 stod min Mors Forældre overfor at skulle have deres to yngre Børn, en Søn og en Datter, min Mor, gift. De besluttede sig da til at dele Gaardens Jord. De tog omtrent lige store Dele. Sønnen Thøger Jensen overtog den gamle Gaard, hvortil den bedste Del af Jorden kom til at høre. I Sommeren 57 blev der paa den anden Halvdel bygget en velindrettet Gaard, som Far og Mor overtog uden anden Behæftelse end Forpligtelsen til at give Mors Forældre frit Ophold, Aftægt, saa længe de levede. Mine Forældre holdt da Bryllup den 29. Oktober 1857 og flyttede sammen med de gamle ind i den ny Gaard, hvor de boede i 40 Aar, og hvor jeg og mine tre Søstre er født.

Min Fader havde ikke noget stort Kundskabsforraad. Han udtalte ofte Savnet af en bedre Oplysning fra Børneskolen, men han var flitig, arbejdsom og fremadstræbende. Den Jord, han fik at arbejde med, var hidtil anset som en Udmark og behandlet derefter. Den manglede baade Gødning, Mergel og Bearbejdning. En stor Del, vel omkring 30 Tdr. Land, laa hen som lyngklædt Hede. Der var saaledes nok for en ung Mand at tage fat paa, og han tog fat med Ihærdighed, men det gik med Fader, som det er gaaet med saa mange, hvor de nye Opgaver, der meldte sig, blev taget op uden tilstrækkelig Indsigt og Forstaaelse og derfor ofte blev lidet lønnende. Noget af det første, Far tog fat paa, var Mergling af Jorden. De mange dybe, nu vandfyldte Grave, der findes ved Gaarden, minder om de mange Tusind Læs Mergel, der i sin Tid er kørt op af dem. Mergel blev om Sommeren kørt op af Graven paa Trillebør og lagt i store Dynger, hvorfra den saa blev kørt ud paa Marken, naar Lejlighed gaves, f. Eks. om Vinteren i bar Frost. Det var et haardt Arbejde. Jeg husker det nok af egen Erfaring. Et andet Arbejde, Far som ung Mand tog fat paa, var Kultivering af en sur og vaad Kæreng, der grænsede op til Limfjorden. Det kostede meget Arbejde og mange Penge, og

Foretagendet maatte til sidst anses for at være mislykket. Den Gang manglede der kyndig og erfaringsmæssig Vejledning paa dette Omraade. Foraaret 1874 paabegyndte Far Opdyrkning og Mergling af den bedste Del af Hedejorden. Det var ogsaa et kostbart og strengt Arbejde, især da Mergelen maatte køres en lang Vej. Opdyrkingen lykkedes godt, og hvor der før var Hede, er der nu en ret god Agermark.

Nyboes Plantage opstaar

I Efteraarstiden 1882 overværede Far et Møde i Ydby, hvor Kaptajn Dalgas talte om Hedens Beplantning og om, hvad der fra Hedeselskabets Side kunde tilbydes i Retning af fri Vejledning og evt. Pengebidrag til denne Sags Fremme. Far var i Forvejen ikke ukendt med Hedeselskabets Virksomhed, men nu under Paavirkning af Dalgas' stærke Personlighed blev han saa begejstret for Sagen, at han Foraaret efter (1883) tog fat paa Beplantning af den sidste Del af Heden, en 18-20 Tdr. Land. Der blev gennem 5 Aar plantet et Stykke hvert Foraar. 2 Karle gravede Huller i den raa Hedejord, medens Far og mine Søstre plantede. Det var oftest et koldt Arbejde for Pigebørnene, har de fortalt mig. Jeg var dengang forlængst rejst hjemmefra. Mor og Børn fraraadede dette Foretagende, idet vi frygtede, at det vilde mislykkes, men deri tog vi heldigvis fejl, thi nu 45-50 Aar efter staar der den dejligste Granplantage, som i mange Aar har afgivet rigeligt Brændsel og nu værdifuldt Bygningstømmer. Her har Far og Mor sat sig et smukt Minde.

Far var blandt de første paa sin Egn, der begyndte Brugen af Kunstgødning, dengang fosforsur Kalk og Benmel. Derover var Morfar meget misfornøjet og udtalte, at det var da kun Taaber, der vilde tro, at saadan en Smule „Støv“ kunde fremme Afgrødernes Vækst. Men endnu mere forundret og vred blev den gamle, da Far første Gang kørte i Gaarden med Oliekager (Hørfrokager), som han fodrede Kreaturerne med. Jeg maa give Morfar Ret, naar han udtalte, at alt dette nye umuligt kunde betale sig. Det kunde det nemlig ikke under Datidens Forhold. Naar jeg nu anfører, at Far allerede i 1870 ogsaa begyndte at dyrke Kaalrabi til Foderbrug, tror jeg, at man paa Grundlag af det foranførte maa indrømme, at han var godt med i sin Tid, ja, paa visse Omraader forud for den som Landmand bedømt.

Vestervig Marked i gamle Dage

Markedet i Vestervig afholdtes i Højsommertiden, og det var en Begivenhed, som baade

gamle og unge, men især Børnene, saa hen til med Forventning. Her mødtes Slægtninge, Venner og Kendinge fra hele Sydthy og Thyholm. Der handlede ikke alene med Heste, Kvæg og Faar, men saa at sige med alt mellem Himmel og Jord. Det var saaledes Skik, at Folk, i hvert Fald fra vor By, ved den Lejlighed købte deres Aarsforbrug af forskellige Varer, f. Eks. Riskoste og Klipfisk. Der var lange Teltrækker med Legetøj og Honningkager, noget der især tiltrak sig Børnenes Opmærksomhed, og et Utal af Beværtningstelte. Naturligvis savnedes heller ikke Dansetelte, Karruseller og Gøglere af forskellig Art. Kort sagt, der fandtes Varer og Adspredelse for enhver Smag. Jeg tror nok, at Drikkeri var langt mere almindeligt dengang end nu. I hvert Fald kunde man hen mod Aften se en Mængde berusede Mennesker, og det var derfor ikke helt uden Fare, naar vi om Aftenen kørte hjem, for de hel- eller halvfulde Kuske vilde køre omkap, og det kunde hænde, at den ene eller begge Vogne endte i Landevejsgrøften.

Den første Hængelampe

I 1860erne dyrkedes der meget Raps i Thy, og i Plantens Blomstringstid kunde man næsten paa enhver Gaard se den gule Rapsmark. Det var et rigtigt pænt Syn, og om Høsten var det Fest, naar Rapsen skulde køres hjem. Fire Mænd tærskede Frøet af Læs efter Læs, som Vognen kørte ind i Laden, og Plejlslagene faldt i Takt efter Hornmusik, der ydedes af to Musikanter, som anbragte sig et eller andet Sted i Laden. Man sørgede godt for Mad, Kaffe og Snaps. Det var i det hele taget en vældig Fest for os Børn, og det var det vist ogsaa for Far, da Rapsfrø dengang var i høj Pris. Rapsolie brugtes bl. a. i smaa primitive Lamper som Belysningsmiddel. Det var ellers mest Tællelys, der anvendtes. Mor støbte selv Lysene til Gaardens Forbrug, og som lidt større Dreng maatte jeg hjælpe hende. Det var et grimt Arbejde, som jeg gerne fik Hovedpine af. Jeg kan tydeligt huske, at Far en Vinteraften kom hjem fra Thisted med en mindre Hængelampe og en Flaske Petroleum. Det var et rent Vidunder, var alle enige om. Naa, Lampen blev hængt op, Olien paafyldt, og nu kom det spændende Øjeblik, da Vægen skulde antændes. Vilde det hele ikke eksplodere og slynges om Ørene paa os? Men Eksperimentet forløb uden Uheld, og det utroligste viste sig, at Lampen lyste bedre end tre-fire Tællelys. Det rygtedes snart over hele Byen, hvor fine og flotte mine Forældre var blevet.

Fra Slægtsgaardsarkivet

I 1946 har Slægtsgaardsarkivet tilsendt den saakaldte lille Folketællingsundersøgelse til følgende 290 Slægtsgaardsejere:

Gdr. Bocher Petersen, „Graaesminde“, Systofte.
Sognefoged Peter Møller Poulsen Bruun, Ringsebølle.
H. J. Hansen, Ringsebølle, Rødby.
Sogneraadformand H. P. Balle, „Kirkehøjgaard“, Slemminge.
Gdr. Carl Skov, „Efterstigsgaard“, Bjørup, Systofte.
Gdr. Olav Virke, „Virkesminde“, Systofte.
Gdr. Carl Jensen, „Hvidstenslund“, Systofte.
Gdr. Hans Lollike, Hullebæk, Systofte.
Gdr. Hans Juul, Højreby, Søllested.
Gdr. Rasmus Kepp, „Petersminde“, Majbølle.
Gdr. Marius Jørgensen, Troelseby Arvegaard, Søllested.
Gdr. Ferdinand Petersen, Slemminge.
Gdr. Frederik Hansen, „Heymosegaard, Hejrede, Saksjøbing.
Gdr. Chr. Rommes Enke, Ud Stolpe, Saksjøbing.
Gdr. Jørgen Løje, Slemminge.
Gdr. Anders P. Larsen, Radsted.
Gdr. Arild Hansen, Radsted.
Gdr. Osvald Mortensen, Sullerup, Torkildstrup.
Gdr. Thorkild Skaaning, Dukkerupgaard, Stubbejøbing.
Gdr. Hans Mogensen, Gundslevmagle, Torkildstrup.
Gdr. Rasmussen Palle, Gundslevmagle, Torkildstrup.
Gdr. Lars P. Frimand, Gundslevmagle, Torkildstrup.
Gdr. Erik Koch, „Torkildstrupgaard“, Torkildstrup.
Gdr. Lars P. Carlsen, „Egeholm“, Gundslevmagle, Torkildstrup.
Gdr. P. Jensen Jyde, Gundslevmagle, Torkildstrup.
Gdr. John Møller, Maglebrænde, Stubbekjøbing.
Gdr. Jørgen Knudsen, Ravnø, N.-Alslev.
Gdr. Peter Boesen, „Gyldenfløjgaard“, N.-Alslev.
Gdr. Hans P. Poulsen, „Oldingegaard“, N.-Vedby, N.-Alslev.
Sogneraadformand Vilh. Rasmussen, Taarup, Torkildstrup.
Gdr. Carl Jyde, „Borreskovgaard“, Gundslevmagle, Eskildstrup.
Sognefoged E. Børresen, Gundslevmagle, Torkildstrup.
Gdr. Niels Thrane, Stangerup, Maglebrænde, Stubbekjøbing.
Gdr. Gunnar Høge, Egelev, N.-Vedby, N.-Alslev.
Gdr. Hans Mar. Hansen, „Skyggedal“, N.-Vedby, N.-Alslev.
Gdr. Anders Kobbernagel, „Boasten“, N.-Vedby, N.-Alslev.
Gdr. Hermann Hampe, Barup, Lillebrænde, Stubbekjøbing.
Gdr. Emanuel Hansen, Lillebrænde, Stubbekjøbing.
Gdr. Laurits Rasmussen, Lillebrænde, Stubbekjøbing.
Gdr. Rasmus Simonsen, Lillebrænde, Stubbekjøbing.
Brødr. Johansen, Barup, Lillebrænde, Stubbekjøbing.
Sognefoged Marius Hansen, „Vestergaard“, S.-Kirkeby.
Gdr. Ole Skytte, „Skovgaarden“, Systofte.

Gdr. Harald Paulsen, „Sofiedal“, Egelev, N.-Vedby, N.-Alslev.
Gdr. Jens Laurits Hemmingsen, „Floragaard“, N.-Vedby, N.-Alslev.
Gdr. Ottar Møller, Ravnstrup, Eskildstrup.
Gdr. Alfred Hansen, Brennerup, N.-Kirkeby, Eskildstrup.
Gdr. P. Nygaard, N.-Kirkeby, N.-Alslev.
Andreas Hjorth, Hyldtofte, Rødby.
Gdr. Karl Larsen, St. Musse, Herritslev.
Thorvald Pilemand, „Ladhavegaard“, Rødby.
Gdr. Chr. Knudsen, Taagerup, Rødby.
Gdr. Hans Løje, L.-Slemminge, Saksjøbing.
Th. Sommer, „Kærhavegaard“, Ø.-Kippinge, N.-Alslev.
Fru Anna Møller, Ø.-Kippinge, N.-Alslev.
Fru Augusta Bom, „Kippingegaard“, V.-Kippinge, N.-Alslev.
Gdr. Hans Raae, „Strandvejgaard“, V.-Kippinge, N.-Alslev.
Gdr. Alfred Hansen, „Strangegaard“, Sundby, Stadager.
Gdr. Vilhelm Hansen, Sundby, Stadager, N.-Alslev.
Gdr. Johs. Folmann, „Rundstensdal“, Tirsted, V.-Tirsted.
Gdr. C. A. Clausen, Haabets Løn, V.-Tirsted.
Gdr. Peder Lærke, Majbølle, Guldborg L.
Gdr. H. M. Markersen, „Markersdal“, Rødby.
Gdr. Viggo Petersen, Ud Stolpe, Saksjøbing.
Gdr. Vald. Holse, L.-Slemminge, Saksjøbing.
Gdr. Peter Romme, Sorteby, Slemminge.
Parcell. Niels Chr. Nielsen, Sandbjerg, Horslunde.
Gdr. Thorv. Wæver, „Wæverseje“, Stokkemærke.
Fru Skafte, „Krageskovgaard“, Harpelunde.
Prop. Seier Hansen, „Sofiedal“, Harpelunde.
Fru K. Rasmussen, „Højsmarkegaard“, Harpelunde.
Gdr. Peder Andersen, Maglebrænde, Stubbekjøbing.
Gdr. Aage Jensen, „Damgaard“, Toustrup, Durup.
Gdr. Mar. Christensen, „Vadgaard“, Toustrup.
Gdr. Niels J. Kristensen, „Fjordgaarden“, Dommerby.
Gdr. Niels Østergaard, „Gammelgaard“, Lyby.
Gdr. Laurits Børsting, „Dortheasminde“, Ø.-Dølby.
Gdr. Jens Iversen Bligaard, „Bligaard“, Oddense, Balling.
Gdr. Jens Chr. Pedersen, „Østergaard“, Hvidbjerg, Skive.
Gdr. Jens Jørgensen, Hjørbusk, Aasted, Durup.
Gdr. Jens Villadsens Enke, Aasted, Durup.
Gdr. Jens Nielsen, Engelst, Fur.
Gdr. Thøger E. Thøgersen, Engelst, Fur.
Gdr. Jens Johan Mortensen, Debel, Fur.
Gdr. Christian J. Christensen, „N.-Lundgaard“, Fur.
Gdr. Thomas Nielsen, Klode, Madsbåd.
Gdr. Knud Hedegaard, „Hedegaard“, Balling St.
Gdr. Jacob Christensen, „Søndergaard“, Gammelstrup, Stoholm.
Gdr. Peder Christensen, Trærup, Haasum, Ramsing.
Fru Jenny Knudsen, Lundgaards Mark, Stoholm.
Gdr. Johs. Hansen Fabrin, „Annexgaarden“, Gammelstrup, Stoholm.
Fru Signe Johanne Bækgaard, „Bækkegaard“, Gammelstrup, Stoholm.
Gdr. Holger Bække Olesen, Gammelstrup, Stoholm.
Gdr. Marius Jensen, „Enggaarden“, Gammelstrup, Stoholm.

Fortsettes i følgende Numre.

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne
(Landcreditkassen)

Anker Heegaardsgade 4 - København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug samt Grundforbedringslaan
Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives

Kvalitetstryksager

*

**HOLBÆK AMTS
BOGTRYKKERI**

Nygade 16

Tlf. Holbæk 308*

**DANSK ANDELS
GØDNINGSFORRETNING**

**LANDMÆNDENES EGEN
GØDNINGSFORRETNING**

Hovedkontor: Axelborg, København V.

Østifternes Land-Hypothekforening

Gyldenløvesgade 3

København V

yder uopsigelige 2. Prioritetslaan til 4 % Rente

i Landejendomme og Beboelsesejendomme paa Landet i Østifterne

Kurs for Tiden 101¹/₄